

La por i el virus

per JOSÉ MIGUEL MULET

El pànic és moltes vegades pitjor que el perill en si mateix. Ens fa ser irracionals, impulsius i les conseqüències poden ser catastròfiques. Per exemple, un consell elemental és que, si estàs en un cine ple i hi ha un incendi, començar a cridar «foc!» potser no és la millor idea: és més recomanable encendre els llums i demanar a la gent que abandone la sala abans que el foc s'estenga. Hi ha molts exemples en què falses alarmes han acabat creant desgràcies reals. Una epidèmia com la que malauradament hem viscut pot fer que isquen les pitjors pors. La por és un enemic invisible, que s'estén ràpidament, contra el qual ningú no està protegit; qualsevol en pot ser portador i contagiar la resta. Tot el món és sospitós i un contagi pot tenir conseqüències devastadores. Tots els ingredients per al pànic.

El cinema i la literatura han sabut emprar aquesta por per a construir guions on una epidèmia és el centre de la història o bé l'excusa al fons. Una de les que millor representa el pànic i la por de la població i com s'alliberen els instints més primaris és *El húsar en el tejado* (1995), on es veu que ser de fora podia ser motiu per a patir un linxament durant una epidèmia de còlera a la França del segle XIX. Una altra pel·lícula que plasma no tant la preocupació de la població, sinó la dels científics per evitar la propagació d'una malaltia, és *Pánico en las calles* (1950). Aquí, Richard Widmark interpreta un expert en malalties infeccioses de l'exèrcit dels Estats Units que ha de perseguir un malcarat Jack Palance, no per ser un delinqüent pertanyent a l'hampa, sinó per estar contagiats d'una perillosa malaltia. Una altra pel·lícula recuperable que aprofitava una epidèmia com a excusa per a muntar una clàssica història de catàstrofes amb gent atrapada en un mitjà de transport, tan del gust dels anys setanta, era *El pas de Cassandra* (1976), en què els passatgers d'un tren estan infectats per un perillós virus emprat en guerra bacteriològica.

En temps recents pel·lícules com *Esclat* (1995) o *Contagi* (2011) han tractat també el tema. Si repassem *Contagi*, trobaríem algunes semblances amb l'epidèmia del SARS-CoV-2, com ara que l'origen de la qual és una rata penada, o que, quan comença a estendre's el pànic, afloren els venedors de remeis miraculosos i la propagació de la desinformació.

Si he de triar una pel·lícula que ha sabut fer una història a partir d'una epidèmia i de les principals pors de la seua època és la japonesa *Exterminio* (1980),

Warner Bros. Entertainment Inc.

L'actor britànic Jude Law en un fotograma de *Contagi* (2011).

«La por és un enemic invisible, que s'estén ràpidament, contra el qual ningú no està protegit; qualsevol en pot ser portador i contagiar la resta»

també coneguda com a *Virus*. Un virus manipulat en un laboratori per a ser emprat com a arma biològica s'escapa i provoca una pandèmia coneguda com a «grip italiana». El virus mor per sota dels $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$, per la qual cosa el darrer reducte de l'espècie humana queda reclòs a les bases antàrtiques, on comença una nova civilització, però estan en perill perquè un terratrèmol pot provocar que es desapareixen uns míssils nuclears, dos dels quals apunten cap allà. Epidèmies i guerra nuclear en la mateixa història; a la trama no li falta cap element.

Per cert: podria una epidèmia acabar amb la humanitat? És complicat. Podria fer el que en genètica es diu un «coll d'ampolla» i exterminar gran part de la població, però una selecció natural tan forta faria que, si apareix alguna població resistent al virus i es reproduïx, en poques generacions hi haguera una resistència general. I estem parlant de mecanismes naturals, als quals hem de sumar l'efecte artificial de les vacunes, medicaments i higiene, que fan més difícil que una epidèmia pugui causar la fi de l'espècie. De fet, si mirem en la història, les epidèmies (o bé les sequeres) que han afectat una espècie agrícola han tingut conseqüències més catastròfiques per a la humanitat que una epidèmia que ens afectés directament. Per tant, la fi del món provocada per un virus queda bé al cine, però és sols això: ficció. 🌱

JOSÉ MIGUEL MULET. Professor titular de Biotecnologia de la Universitat Politècnica de València. Investigador en l'Institut de Biologia Molecular i Cel·lular de Plantes (CSIC-UPV).